

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

institut alternativa

Deklaracija o borbi protiv korupcije i političkog klijentelizma prilikom zapošljavanja u javnom sektoru

Polazeći od toga da je zapošljavanje u javnom sektoru normativno zapuštena oblast, i da su razni oblici nekonkurentnog zapošljavanja, koje nije zasnovano na zaslugama, pravilo, a ne izuzetak;

Imajući u vidu da, čak i kada u postupcima zapošljavanja u javnom sektoru postoji kakav-takav vid testiranja ili provjera kompetencija, nema obaveze da se odaberu najbolje rangirani kandidati i kandidatkinje;

Prepoznajući kao veliku prepreku za konkurentnost popune radnih mjesta i vrednovanje zasluga činjenicu da je obaveza javnog oglašavanja radnih mjesta u privrednom društvu, javnoj ustanovi i drugoj javnoj službi postavljena uz brojne izuzetke, u koje spadaju i produžavanje ugovora o radu i preuzimanje zaposlenih, a da je propisano trajanje javnih oglasa za zapošljavanje u ustanovama, preduzećima i pojedinim agencijama svega tri dana;

Uz saznanje da komisije koje vrše provjeru kompetencija za zapošljavanje u lokalnoj i državnoj administraciji i Komisija za žalbe, nadležna za zaštitu prava kandidata i kandidatkinja za posao u državnoj i lokalnoj administraciji, nisu oslobođene političkog uplitanja i da uključuju prethodno politički eksponirane ličnosti;

Imajući u vidu nedovoljno efikasnu zaštitu prava lica koja traže zaposlenje u javnom sektoru, o čemu govore neslavne brojke o prosječnom trajanju upravnog spora od preko 500 dana, a sporova pred osnovnim sudovima od preko 150 dana, kao i činjenica da Komisija za žalbe tokom 2021. godine nije riješila skoro polovinu predmeta;

Uz nemogućnost da se cjelovito sagledaju učinci nadležnih inspekcija u odnosu na procedure zapošljavanja u javnom sektoru, zbog neadekvatnog izvještavanja;

Deklaracija je izrađena u okviru projekta "Ni klijent, ni gazdal – Za integritet zapošljavanja u javnom sektoru", koji je podržan u okviru programa "OCD u Crnoj Gori – od osnovnih usluga do oblikovanja politika – M'BASE", koji sprovodi Centar za građansko obrazovanje (CGO) u partnerstvu sa fondacijom Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), NVO Centar za zaštitu i proučavanje ptica (CZIP) i NVO Politikon mreža i u saradnji sa Ministarstvom javne uprave i Ministarstvom evropskih poslova. Projekat finansira Evropska unija, a kofinansira Ministarstvo javne uprave. Deklaracija je isključiva odgovornost autorke i ne odražava stavove donatora.

Imajući u vidu da u konkretnim slučajevima inspekcijski organi ne prate načelo preventivnog djelovanja, odnosno odbijaju da djeluju u odnosu na inicijative ukoliko je o istom predmetu pokrenut sudski postupak;

U konačnom, vodeći se nalazima o niskom stepenu ispunjenosti osnovnih predušlova za sprječavanje korupcije i neprimjerenih uticaja prilikom zapošljavanja u javnom sektoru, koji su predstavljeni na interaktivnoj mapi rizika na adresi <https://mapa-rizika.me>

Pozivamo poslanike i poslanice u Skupštini Crne Gore, predsjednika i članove Vlade Crne Gore, i ostale institucije zadužene za planiranje i sprovođenje postupaka zapošljavanja u javnom sektoru, kao i za zaštitu prava lica koja traže zaposlenje u javnom sektoru, da rade na ispunjavanju sljedećih preporuka:

Preporuke u odnosu na planiranje zapošljavanja

- Kadrovske planiranje, sa odgovarajućim obrazloženjima i analitičkom osnovom, treba da se propiše kao obaveza u svim segmentima javnog sektora;
- Kadrovske planovi, osim novih zapošljenja, treba da predvide, obrazlože i ostave mogućnost za popunu određenih radnih mjesta trajnim (pre)rasporedom zaposlenih i da ukažu na potrebe za drugim vidovima angažmana u javnom sektoru (ugovori o djelu, ugovori o konsultantskim uslugama i sl);
- Resorna ministarstva i poslanici i poslanice treba da propišu kaznene odredbe u slučaju nedonošenja kadrovske plana i u slučaju neobrazloženog kršenja pravila zapošljavanja mimo prethodno usvojenog kadrovske plana, za sve segmente javnog sektora;
- Vlada treba da utvrdi kataloge radnih mjesta sa odgovarajućim opisom poslova za sve pojedinačne segmente javnog sektora: tako nešto sada postoji samo u odnosu na stručne poslove u ustanovama socijalne i dječje zaštite, ali je neophodno u svim pod-sektorima definisati kataloge radnih mjesta i opise poslova, kako bi se obezbijedile smjernice za definisanje pojedinačnih akata o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, i spriječila neopravdana odstupanja u pogledu uslova za obavljanje sličnih poslova u različitim institucijama i neopravdano veliki manevarski prostor u tom pogledu;
- Kontrola kvaliteta akata o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji treba da se unaprijedi kroz jasno utvrđene kriterijume, od kojih jedan treba da bude i prethodno utvrđeni katalog radnih mjesta; takođe, ova kontrola treba da se institucionalizuje na način da se bez pozitivnog stručnog mišljenja (Uprave za ljudske resurse, resornog ministarstva i slično) ne može usvojiti akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji;
- Sve institucije, koje su obveznici Zakona o sprječavanju korupcije, treba da kroz planove integriteta uvažavaju rizik od korupcije i neprimjerenih uticaja, koje nose postupci zapošljavanja u javnom sektoru, i da ojačaju mjere sprječavanja ovih rizika i da redovno izvještavaju o njihovom učinku.

Preporuke u odnosu na sprovođenje postupka zapošljavanja

- Resorna ministarstva i poslanici i poslanice treba da zakonski ujednače osnovne korake prilikom zapošljavanja u javnom sektoru, nezavisno o tome da li je riječ o organima uprave, ustanovama, preduzećima ili agencijama i drugim regulatornim tijelima;
- Resorna ministarstva i poslanici i poslanice, kroz zakonodavnu aktivnost, treba da uspostave pravilo prethodnog javnog oglašavanja za zasnivanje radnog odnosa na početnim pozicijama u svim segmentima javnog sektora,
- Resorna ministarstva i poslanici i poslanice treba da propišu trajanje javnih oglasa za zasnivanje radnog odnosa u javnom sektoru od minimum 15 dana, nezavisno o kom segmentu javnog sektora je riječ;
- Obaveza prethodnog oglašavanja treba da bude propisana ukoliko je riječ o zasnivanju radnog odnosa na neodređeno vrijeme, bez obzira na to da li je prethodno zaposlena osoba na određeno vrijeme na istom radnom mjestu;
- Resorna ministarstva i poslanici i poslanice treba zakonski da regulišu osnove provjere kompetencija za rad u svim segmentima javnog sektora;
- Resorna ministarstva i poslanici i poslanice treba podzakonskim aktima da bliže regulišu provjeru kompetencija za rad u svim segmentima javnog sektora, na način da omoguće anonimizovanu izradu pisanih i praktičnih testova pod šifrom, jasne smjernice i mjerila za procjenu odgovora datih na usmenom intervjuu, vodeći računa da udio intervjua nema preovlađujuću ulogu u izboru kandidata, naročito na nižim pozicijama;
- Provjera kompetencija treba da bude organizovana na način da se sprovodi od strane komisija koje su oslobođene neprimjerenog političkog uplitanja, kroz zabranu politički eksponiranim osobama da učestvuju u radu komisija;
- Resorna ministarstva i poslanici i poslanice treba da propišu trajanje mandata svih rukovodilaca na profesionalnim pozicijama u javnom sektoru na pet godina;
- Resorna ministarstva i poslanici i poslanice u svim zakonima koji regulišu pozicije vršilaca dužnosti u javnom sektoru treba da propišu obavezu da se vršioci dužnosti određuju iz reda već zaposlenih u datom organu, ustanovi, preduzeću, agenciji;
- Izmijenjen pravni okvir u oblasti zapošljavanja u javnom sektoru, uz unapređenja postupaka provjere kompetencija, treba da propiše obavezu izbora najbolje rangiranog kandidata ili kandidatkinje;
- Resorna ministarstva i poslanici i poslanice u svim propisima koji regulišu zapošljavanje u javnom sektoru treba da propišu izvještavanje o sprovedenom postupku zapošljavanja, na način da svi zainteresovani kandidati i kandidatkinje i treće strane mogu ostvariti uvid u pitanja i odgovore i rješenja praktičnih zadataka tokom provjere sposobnosti odnosno kompetencija, uz poštovanje odredaba o zaštiti ličnih podataka.

Preporuke u odnosu na zaštitu prava lica koja traže zaposlenje u javnom sektoru

- Planirane izmjene Zakona o državnim službenicima i namještenicima treba da unaprijede procedure imenovanja članova i predsjednika Komisije za žalbe, na način da ne smiju biti politički aktivni u određenom periodu koji prethodi njihovom imenovanju;
- Ministarstvo javne uprave, kao institucija nadležna za koordiniranje rada inspeksijskih organa, treba da sačini i izda jedinstvene smjernice za postupanje inspeksijskih organa u postupcima zapošljavanja u javnom sektoru, koje će biti usklađene sa Zakonom o inspeksijskom nadzoru i spriječiti u praksi različita tumačenja koja krše načelo preventivnog djelovanja inspekcija;
- Uprava za inspeksijske poslove (Inspekcija rada) treba da izdvojeno izvještava o inspeksijskim kontrolama sprovedenim u javnim ustanovama, preduzećima, i agencijama i drugim regulatornim tijelima;
- Upravna inspekcija i Uprava za inspeksijske poslove (Inspekcija rada) treba precizno da izvještavaju o efektima nadzora, u pogledu stepena otklonjenih nepravilnosti, prethodno utvrđenih u postupcima inspeksijskog nadzora;
- Neophodno je razmotriti opciju da se Zakonom o upravnom sporu, odnosno p parničnom postupku, propiše hitno rješavanje sporova, pokenutih od strane lica koja traže zaposlenje u javnom sektoru;
- Prava kandidata za radna mjesta u cjelokupnom javnom sektoru treba da budu zaštićena na što ujednačeniji način; u tom smislu, lica koja traže zaposlenje u javnim ustanovama, preduzećima i jednom broju agencija treba da imaju mogućnost da pokrenu postupak, odnosno spor ukoliko smatraju da su im prava povređena bez ograničenja koja sada postoje u Zakonu o radu i koja se odnose samo na određena zabranjena ponašanja.

Budva, 15. 12. 2022. godine

